

REJSKI PROGRAM ZA BURSKO KOZO

Rodica, junij 2024

**Rejsko društvo: Zveza društev rejcev drobnice Slovenije
(V nadaljevanju: Društvo)**

Naslov: Groblje 3, 1230 Domžale

e-pošta: drobnica@km-z.si

Predsednik: Roman SAVŠEK

**Univerza v Ljubljani, Biotehniška
fakulteta, Oddelek za zootehniko**

Naslov: Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana

e-pošta: drobnica@bf.uni-lj.si

Rejski program so pripravili:
Viš. pred. dr. Angela Cividini
Doc. dr. Mojca Simčič
Marko Bizjak, mag. inž. zoot.
Dušan Birtič, inž. kmet.
Domen Drašler, dipl. inž. zoot.
Polonca Zajc, dipl. inž. zoot.
Gregor Šen, mag. inž. zoot.

Datum potrditve:

Rejski program je potrdila rejska komisija za bursko kozo dne
12. junija 2024

KAZALO VSEBINE

1	NAMEN REJSKEGA PROGRAMA	1
2	IME PASME	1
3	ZNAČILNOSTI PASME	2
3.1	Izvor in nastanek pasme	2
3.2	Značilnosti zunanosti pasme.....	2
3.3	Proizvodne lastnosti.....	3
4	GEOGRAFSKO OBMOČJE IZVAJANJA REJSKEGA PROGRAMA.....	4
5	IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA TER EVIDENTIRANJE POREKLA ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH ŽIVALI	4
6	REJSKI IN SELEKCIJSKI CILJI.....	6
7	LASTNA PREIZKUŠNJA IN OCENJEVANJE GENETSKE VREDNOSTI.....	8
7.1	Preizkušnja (kontrola) plodnosti v pogojih reje	8
7.2	Biološki test v pogojih reje.....	9
7.3	Preizkušnja (kontrola) ravnosti kozličev (potomcev) v pogojih reje.....	11
7.4	Ocenjevanje lastnosti zunanosti	12
7.5	Preizkušnje v laboratorijih.....	13
7.5.1	Genski test – test očetovstva	13
7.6	Metode za genetsko vrednotenje	13
8	MERILA IN POSTOPKI ZA VPIS ŽIVALI V RODOVNIŠKO KNJIGO ZA BURSKO KOZO	14
8.1	Glavni del rodovniške knjige.....	15
8.2	Dodatni del rodovniške knjige.....	16
8.3	Uvrstitev potomcev živali, vpisanih v dodatni del, v glavni del rodovniške knjige..	16
9	RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH MOŠKIH PLEMENSKIH ŽIVALI	16
9.1	Razvrščanje čistopasemskih plemenskih kozlov na kmetijskem gospodarstvu	17
9.2	Čistopasemski plemenski kozli priporočeni za naravni pripust	17
10	IZDAJANJE ZOOTEHNIŠKIH SPRIČEVAL.....	18
11	ZUNANJI IZVAJALCI	18

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Rejski cilji za bursko kožo	6
Preglednica 2: Razvrščanje plemenskih kozlov burske pasme v kakovostne razrede ob odbiri na kmetijskem gospodarstvu	17

KAZALO SLIK

Slika 1: Burska koza (Foto: A. Cividini).....	3
Slika 2: Burski kozel (Foto: A. Cividini).....	3

KAZALO PRILOG

Priloga A: Primeri zootehniških dokumentov za vodenje porekla in proizvodnje živali	
Priloga B: Navodila za ocenjevanje lastnosti zunanosti in obrazec »List za ocenjevanje živali«	
Priloga G: Primer zootehniškega spričevala	
Priloga H: Pooblastilo	
Priloga I: Poslovnik	

1 NAMEN REJSKEGA PROGRAMA

Rejski program za čistopasemske plemenske živali burske pasme se izvaja v skladu z Uredbo o reji živali (Uredba (EU) 2016/1012) na ozemlju Republike Slovenije. Z rejskim programom (RP) za bursko kozo želimo ohraniti in izboljšati lastnosti pasme v danih razmerah. Ohraniti želimo velikost populacije in značilne lastnosti zunanosti pri živalih. Hkrati želimo izboljšati gospodarsko pomembne lastnosti pasme kot so lastnosti plodnosti (velikost gnezda) in rastnosti (hitrost rasti kozličev). Ko bodo lastnosti plodnosti in rastnosti v selekcijskem smislu dosežene na določeni stopnji, jih bo potrebno le še vzdrževati oziroma ohranjati na tej stopnji.

Izboljšanje gospodarskih lastnosti je zelo pomembno tudi v luči zmanjševanja izpustov toplogrednih plinov. Odbira živali na večjo plodnost in hitrejšo rastnost pri mesnih pasmah prispeva k izboljšanju izkoriščanja energije in beljakovin, s tem pa tudi k manjši intenzivnosti izpustov metana in didušikovega oksida. Svoj delež k zmanjšanju intenzivnosti izpustov toplogrednih plinov prispeva tudi optimiranje krmnih obrokov, s čimer lahko dosežemo največji učinek. V okviru rejskega programa spremljamo kazalnike, ki prispevajo k učinkovitemu zmanjševanju izpustov metana iz prebavil živali. Pri mesnih pasmah je najpomembnejša hitrost rasti živali in število vzrejenih jagnjet na ovco na leto. Živali z večjo hitrostjo rasti prej dosežejo končno telesno maso ob zakolu, zato so te živali ob zakolu mlajše kot počasni rastoče živali. Posledica tega je, da se pri živalih z večjo hitrostjo rasti zmanjšajo izpusti toplogrednih plinov, ki jih žival proizvede v celotnem življenjskem obdobju. Preskušanje in odbira plemenskih živali v razmerah spreminjajočega se podnebja prispeva k boljši odpornosti pasme na podnebne spremembe, tako z vidika spremenjene kakovosti krme kot tudi z vidika obvladovanja vročinskega stresa.

V uporabi so različne tehnologije reje, ki temeljijo na paši v času vegetacije in v zimskem času na osnovi konzervirane voluminozne krme, ki je pogosto slabše kakovosti, zato želimo ohraniti tip živali, ki bo omogočal gospodarno rejo v danih pogojih reje. V rejski program se vključuje tako ekološke kot tudi konvencionalne reje, brez ali z dokrmeljevanjem močnih krmil.

2 IME PASME

Burska koza (okrajšava: **BU**).

Za kratko poimenovanje pasme pogosto uporabljamo kratico BU, ki predstavlja začetni črki imena pasme.

3 ZNAČILNOSTI PASME

3.1 IZVOR IN NASTANEK PASME

Burska koza (angl. Boer goat) je tujerodna pasma koz, ki izvira iz južne Afrike. Prvotna populacija burske koze je nastala pri nomadskih plemenih. Z nenačrtnim križanjem afriških koz s kozami iz Evrope, iz nizozemskih kolonij Indije in iz vzhodne Azije se je v 19. stoletju izoblikovala burska koza. Ime pasme nakazuje, da so to pasmo izoblikovali Buri, nizozemski naseljenci v južni Afriki. Beseda "boer" po nizozemsko pomeni kmet ali kmetija. Nekoliko kasneje so v južnoafriški regiji Vzhodni Cape, evropski priseljenci odločili, kakšne koze želijo rediti. Določili so zelen tip, barvo dlake in konformacijo. Iz obstoječe populacije so s selekcijo izoblikovali današnjo bursko kozo v mesnem tipu. Z ustanovitvijo Združenja rejcev južnoafriških burskih koz ima pasma od leta 1959 dalje določene pasemske standarde, ki strogo določajo rdeče-rjavo obarvanost glave in belo telo.

3.2 ZNAČILNOSTI ZUNANJOSTI PASME

Burska koza je bele barve z rdečerjavo obarvano glavo in ušesi. Nosno linijo večinoma pokriva bela lisa. Rdečerjava obarvanost glave sega najdlje do plečeta. Telo je enakomerno poraslo z gladko in kratko dlako. Pri kozlih je dlaka na vratu in stegnih nekoliko daljša. Koža je pigmentirana na delih telesa, ki niso porasli z dlako (na glavi in pod repom). Ušesa so dolga in viseča. Vse čistopasemske živali so rogate. Rogovi so temne barve, močni, ne predolgi in se v loku počasi spuščajo nazaj. Temno so obarvani tudi parklji. Glava je močna z izbočeno nosno linijo. Vrat je srednje dolg, proti trupu se spušča v ravni liniji. Živali so dobro omišičene in močne. Prsni koš je širok in dobro razvit. Reberni lok je izrazit. Noge so srednje dolge, z dolgimi in globokimi omišičene stegni. Vime je pri kozah dobro nameščeno. Seski so enakomerno razviti, ne predolgi.

Burska koza je pasma za prirejo mesa, velikega telesnega okvirja in močnih kosti. Telesna masa odraslih koz je od 80 do 90 kg, kozlov pa od 110 do 135 kg. V rejah v Sloveniji koze in kozli v povprečju dosegajo manjše telesne mase od navedenih.

Pri ženskih živalih naj bo vime dobro pripeto z ne predolgima ali prekratkima seskoma in s čim manj paseski. Pri moških živalih naj bodo moda dobro pripeta, izenačena in velika brez zatrdlin in drugih napak, kot je razcepljen skrotum. Čeljust naj bo pravilno razvita, brez napak za pravilen ugriz.

Živali so živahnega temperamenta.

Slika 1: Burska koza (Foto: A. Cividini)

Slika 2: Burski kozel (Foto: A. Cividini)

3.3 PROIZVODNE LASTNOSTI

Burska koza je namenjena prireji kozličev za meso. Je celoletno poliestrična pasma, čeprav je njena spolna aktivnost najbolj izražena v jeseni. V Sloveniji je obdobje spolne aktivnosti v jeseni in pozimi zaradi oddaljenosti od ekvatorja nekoliko krajše, spomladi in poleti pa manj izrazito. Ob primerni oskrbi pasma omogoča tehnologijo reje s kontinuiranimi jaritvami preko celega leta.

V povprečju imajo koze 1,7 rojenih kozličev na gnezdo. Dnevni prirast kozličev od rojstva do odstavitve znaša od 180 do 200 g/dan. Kozličiči se kmalu po odstavitvi prodajo, večinoma za zakol.

4 GEOGRAFSKO OBMOČJE IZVAJANJA REJSKEGA PROGRAMA

Pasma je razširjena na območju celotne Republike Slovenije.

V rodovniško knjigo za bursko kozo je bilo na dan 31.12.2023 vpisanih 775 živali (Poročilo o opravljenem delu znotraj STRP v letu 2023), kar je osnova za rejsko delo in podatek o velikosti populacije. Predniki v rodovniški knjigi prispevajo informacije za oceno plemenskih vrednosti živali. Spremljanje velikosti populacije je eden od rejskih ciljev, kjer je cilj ohranjanje staleža in čim večji delež populacije vključiti v rejski program.

V rejski program za bursko kozo se lahko vključijo kmetijska gospodarstva, ki svoj trop živali burske kože redijo na območju Republike Slovenije. Pravico glede sodelovanja rejcev v rejskem programu določa 13. člen Uredbe (EU) o reji živali 2016/1012. Rejci, ki vstopijo v ta rejski program se zavežejo, da v njem sodelujejo po pravilih, ki jih določa ta rejski program. Obveznosti in pravice rejcev so navedene tudi v Poslovniku Društva ([Priloga I](#)).

5 IDENTIFIKACIJA IN REGISTRACIJA TER EVIDENTIRANJE POREKLA ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH ŽIVALI

Identifikacijo in registracijo za vso drobnico v Sloveniji vodi Sektor za identifikacijo in registracijo ter informacijske sisteme (SIRIS) znotraj Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin (UVHVVR) v okviru Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije (MKGP). Vse živali vrste koza v vseh tropih po Sloveniji morajo biti označene (identificirane) in registrirane v skladu s pravom Unije o zdravju živali v zvezi z identifikacijo in registracijo domačih živali.

Rejec, ki s svojimi živalmi vstopi v ta rejski program, mora zagotoviti znano poreklo ob vsaki identifikaciji novorojene živali, zato jih mora čimprej po rojstvu ustrezno označiti in zagotoviti sledljivost porekla. Evidenca porekla čistopasemskih plemenskih živali burske kože se vodi v informacijskem sistemu Centralne podatkovne zbirke (CPZ) Drobnica (CPZ Drobnica). Živali, ki so vključene v ta rejski program se vpišejo v rodovniško knjigo za bursko kozo. Rodovniška knjiga za bursko kozo je del informacijskega sistema CPZ Drobnica. Za rejsko društvo rodovniško knjigo tehnično vodi zunanji izvajalec – Biotehniška fakulteta, Univerze v Ljubljani.

Pred vpisom v rodovniško knjigo (RK) za bursko kozo morajo biti živali posamezno identificirane in registrirane v skladu s pravom Unije o zdravju živali. Žival se v rodovniško knjigo vpiše pod identifikacijsko številko, ki jo ima žival vpisano na sredstvu za identifikacijo drobnice. Žival se ob vpisu v rodovniško knjigo evidentira pod tekočo zaporedno številko vpisa v rodovniško knjigo. Številka vpisa v rodovniško knjigo je razvidna tudi na zootehniškem spričevalu za posamezno žival.

Rejec, ki s svojimi živalmi sodeluje v tem rejskem programu, mora ob vsaki identifikaciji novorojene živali evidentirati tudi njeno poreklo. Evidentiranje porekla novorojene živali se zagotovi z izpolnitvijo zootehniških dokumentov »Dnevnik pripustov za koze« in »Podatki o

jaritvah« (Priloga A), vključno z rojstno maso, potekom poroda in usodo oziroma stanjem kozliča. Za tehtanje novorojenih kozličev je odgovoren rejec, zootehniški dokument »*Podatki o jaritvah*« pa izpolni kontrolor območnega kmetijsko gozdarskega zavoda Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije (KGZS) ali rejec. Za označitev novorojene živali na način zagotavljanja sledljivosti porekla je odgovoren rejec sam.

Naloge rejca za zagotavljanje evidentiranja porekla novorojene živali so:

- označitev kozliča takoj po rojstvu na način kot to določa pravo Unije o zdravju živali - pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali,
- tehtanje novorojenega kozliča takoj po rojstvu,
- beleženje podatkov o rojstvu kozliča.
- Za namen evidentiranja porekla, rejec zabeleži naslednje osnovne podatke:
 - identifikacijsko številko koze, ki je jarila (matere kozliča),
 - datum jaritve (poroda),
 - zaporedno jaritev koze,
 - število rojenih in živorojenih kozličev v gnezdu,
 - identifikacijsko številko, spol in barvo posameznega kozliča,
 - identifikacijsko številko očeta kozliča.

Na zootehniškem dokumentu »*Podatki o jaritvah*« se zbirajo tudi informacije o morebitnih genetskih napakah novorojenega kozliča in podatki potrebni za kontrolo plodnosti (velikost gnezda). Potrjen zootehniški dokument »*Podatki o jaritvah*« je lahko v elektronski ali fizični obliki. V primeru elektronskega vnosa s strani rejca, dokument potrди rejec. V primeru fizične oblike pa dokument potrди tudi kontrolor območnega zavoda KGZS. Potrjen zootehniški dokument »*Podatki o jaritvah*« je predpogoj za vpis novorojene živali v rodovniško knjigo. Znani podatki se upoštevajo pri odbiri moških kandidatov za naravni pripust in ženskih živali za nadaljnjo plemensko rejo.

Podatki zapisani na zootehniških dokumentih »*Dnevnik pripustov za koze*« in »*Podatki o jaritvah*« dokazujejo poreklo novorojene živali. Za živali, ki jih rejec odbere za nadaljnjo rejo pa se podatki vpišejo na zootehniški dokument »*Odbira in sprejem v rodovnik*« (Priloga A). Dokument je lahko izpolnjen v elektronski obliki ali v fizični obliki. V primeru elektronskega dokumenta le tega potrди rejec, v primeru fizične oblike pa ga potrđita rejec in kontrolor območnega zavoda KGZS.

Na podlagi predhodnih podatkov o naravnem pripustu koz in podatkov o jaritvi (rojstvu živali) ter podatkov iz potrjenega dokumenta »*Odbira in sprejem v rodovnik*« se odbrane plemenske živali vpišejo v rodovniško knjigo.

Za Društvo podatke iz zootehniških dokumentov za spremljanje porekla zbirajo rejci in območni zavodi KGZS. Podatki se vnesejo v CPZ Drobница preko elektronskih zootehniških dokumentov ali preko dokumentov v fizični obliki. Vnos podatkov v CPZ Drobница izvede rejec sam ali to zanj stori zunanji izvajalec.

6 REJSKI IN SELEKCIJSKI CILJI

Rejsko in selekcijsko delo pri burski kozi temeljita na aktivni populaciji čistopasemskih koz in kozlov vpisanih v Rodovniško knjigo za bursko kozo. Za namen doseganja rejskih in selekcijskih ciljev spremljamo poreklo in gospodarsko pomembne proizvodne lastnosti. Lastnosti pasme se dolgoročno oblikujejo preko zastavljenih rejskih ciljev, ki morajo omogočati čimbolj gospodarno rejo. H gospodarsko pomembnim lastnostim pri burski kozi spadajo predvsem lastnosti ravnosti in plodnosti. Za nadaljnjo rejo se odбирajo živali skladno s selekcijskimi in rejskimi cilji.

Rejski cilji morajo biti usmerjeni tako, da rejcem omogočajo čimbolj gospodarno rejo živali. Lastnosti pasme, ki se oblikujejo dolgoročno preko zastavljenih rejskih ciljev, morajo na način tradicionalne reje omogočati prirejo kozličev za meso čim boljše kakovosti, hkrati pa izboljšati ali ohraniti dobre lastnosti plodnosti. Rejski cilj v osnovi temelji na ohranjanju pasemskih značilnosti opisanih v poglavjih 3.2 in 3.3.

Med rejske cilje vključujemo tudi ohranjanje stabilne velikosti populacije z okoli 800 do 1.000 čistopasemskimi plemenskimi živalmi in povečevanje velikosti populacije ob ugodnih gospodarskih razmerah. Velikost populacije spremljamo na podlagi števila vpisanih aktivnih (živih) čistopasemskih živali v Rodovniški knjigi za bursko kozo.

Glavni rejski cilji pri burski kozi so predstavljeni v preglednici 1.

Preglednica 1: Rejski cilji za bursko kozo

Lastnost	Rejski cilj
Velikost populacije	Ohranjanje ali povečevanje velikosti populacije ob dobrih okoljskih in gospodarskih razmerah
*Velikost gnezda	Povečevanje in ohranjanje dobre plodnosti ob doseženem cilju (1,7 rojenih kozličev na gnezdo), hkrati vplivamo na izpuste toplogrednih plinov, ki so zmanjšani zaradi večje prireje kozličev na žival v njeni življenjski dobi
Lastnosti zunanosti	Ohranjanje primerne velikosti telesnega okvirja, ohranjanje značilne obarvanosti
*Dnevni prirast kozličev	Povečevanje in ohranjanje dnevnega prirasta ob doseženem cilju (180 g/dan), zmanjševanje izpustov toplogrednih plinov
Temperament	Ohranitev živahnega temperamenta, izločanje agresivnih kozlov
Dolgoživost	Starost živali, število jaritev v življenjski dobi, življenska prireja kozličev
Odpornost	Dobra odpornost
Prilagodljivost	Dobra prilagodljivost na težje in skromne pogoje reje
Materinske lastnosti	Dobro izraženo skrbništvo matere za novorojene kozliče, večja preživitvena sposobnost novorojenih kozličev
Rogatost	Živali so rogate, ohranjamo primerno razvitost rogov
Preprečevanje parjenja v sorodstvu	Izvajanje načrtnega parjenja med čim manj sorodnimi živalmi

*Lastnost bo genetsko vrednotena (napovedovanje plemenske vrednosti za velikost gnezda in dnevni prirast kozličev) v roku dveh let

Pri odbiru živali upoštevamo značilnosti pasme in dajemo prednost živalim z boljšimi lastnostmi zunanosti. Pri burski kozi je zaželen velik trup ter globoka in široka prsa ter dovolj širok križ,

kar omogoča velik telesni okvir za prirejo mesa. Živali, ki so širše v križnem delu imajo tudi lažje porode. Hrbet naj bo raven, križ rahlo pobit, ravne sprednje in zadnje noge s pravilnim kotom skočnega sklepa in pravilnimi biclji (ne premehki in ne prestrmi).

Pri odbiri ženskih živali smo pozorni tudi na oblike in pripetost vimena. Želimo dobro pripeto vime, ki omogoča ohranjanje funkcionalnega vimena v daljši življenjski dobi. Dolžina, debelina in položaj seskov so tiste lastnosti, ki omogočajo nemoteno sesanje kozličev. Glava naj ne bo prevelika ali izredno groba. Nosni profil je izbočen. Kozli so rogati, prav tako so rogate tudi koze, vendar so njihovi rogovi krajši, pri obeh pa se v loku počasi spuščajo nazaj. Preverjamo tudi napake na čeljusti, zaradi katerih ni pravilnega ugriza. Takšne živali se slabo pasejo, kar se pogosto odraža na zunanosti in v telesni kondiciji.

Lastnosti zunanosti so posredno povezane s proizvodnimi lastnostmi živali oz. z gospodarsko bolj pomembnimi lastnostmi. Ocenjevanje lastnosti zunanosti se v populaciji burske koze izvaja pri moških živalih – kandidatih za naravni pripust na kmetijskih gospodarstvih. Sistem ocenjevanja lastnosti zunanosti je opisan v [Prilogi B](#).

Med rejske cilje vključujemo tudi lastnosti, kot so temperament, dolgoživost, odpornost in prilagodljivost na težke in skromne pogoje reje ter sposobnost paše. Tako dajemo poseben poudarek tudi tistim sekundarnim lastnostim zunanosti, ki so pomembne za dolgoživost, odpornost in prilagodljivost. Pomemben rejski cilj je tudi ohranjanje dobrih materinskih lastnosti. Najpomembnejša materinska lastnost, ki jo je potrebno stalno izboljševati, je dobro izražanje skrbništva matere za novorojene kozličce. Rejec, pri odbiri mladih živali za pleme, upošteva materinske lastnosti matere kozličca. Rejci ne odbirajo za nadaljnjo rejo kozličev od mater, ki slabo skrbijo za svoje mladiče. Temperament živali lahko ocenimo subjektivno, nezaželene so živali, ki kažejo agresivno obnašanje (predvsem kozli), zaželena je žival živahnega (pri kozlih) do mirnega (pri kozah) temperamenta. Posredni pokazatelji dolgoživosti pri burski kozi so starost živali ob izločitvi, število jaritev v življenjski dobi in število rojenih in živorojenih mladičev v življenjski dobi živali, ki jih upoštevamo pri odbiri živali. Intenzivnost rasti (dnevni prirast) je pomembna lastnost pri pasmah za prirejo mesa oz. klavnih kozličev, kamor spada tudi burska koza. Dnevni prirast kozličev v pogojih reje se spremlja pri vseh kozličih ženskega in moškega spola po metodi lastne preizkušnje potomcev (kontrolne rasti), opisane v poglavju 7.3 tega rejskega programa.

Med selekcijske cilje spadajo lastnosti, pri katerih zagotavljamo genetsko variabilnost, ki je osnova za genetski napredek pasme. V ta namen se v okviru rejskega programa spremljajo posamezne gospodarsko pomembne lastnosti v populaciji, ki bodo vključene v genetsko vrednotenje (izračun plemenskih vrednosti). Za lastnosti intenzivnost rasti (dnevni prirast kozličev v pogojih reje) in velikost gnezda (število rojenih kozličev) se v rejskem programu za bursko kozo predvideva implementacija genetskega vrednotenja v prihodnjih dveh letih.

Za lastnosti rasti in velikosti gnezda želimo v okviru tega rejskega programa ohranjati genetske spremembe najmanj na sedanjem nivoju in preprečiti negativne genetske spremembe.

7 LASTNA PREIZKUŠNJA IN OCENJEVANJE GENETSKE VREDNOSTI

Lastna preizkušnja se po tem rejskem programu izvaja na živalih samih ali na njihovih potomcih v pogojih reje, v laboratorijih in drugih nosilcih dejavnosti.

Lastna preizkušnja živali in ocenjevanje genetske vrednosti se izvajata v skladu s pravili iz priloge III Uredbe (EU) o reji živali 2016/1012.

Lastno preizkušnjo v pogojih reje lahko opravljamo po metodah A (imenovani zunanji izvajalec), B (rejec) ali C (kombinacija obojega).

V okviru tega rejskega programa se izvaja naslednje preizkušnje:

- preizkušnja (kontrola) plodnosti,
- biološki test,
- preizkušnja (kontrola) ravnosti kozličev (potomcev) v pogojih reje,
- ocenjevanje lastnosti zunanosti,
- preizkušnja v laboratorijih.

7.1 PREIZKUŠNJA (KONTROLA) PLODNOSTI V POGOJIH REJE

Preizkušnjo plodnosti v pogojih reje se izvaja po metodi B (rejec sam) ali metodi C (kombinacija rejca in kontrolorja).

Za namen preizkušnje plodnosti pri kozah se zbirajo podatki o jaritvah za vsako posamezno kozo v tropu, ki je vključena v rejski program oziroma je vpisana v rodovniško knjigo. Rejec za zagotavljanje porekla novorojenih kozličev beleži tudi »Dnevnik pripustov« koz (matere), kamor za vsak trop koz vpiše identifikacijsko številko plemenjaka (očeta), ki je bil odbran za naravni pripust v tem tropu. Rejec ob jaritvi za vsako posamezno kozo, ki je jarila, zabeleži datum poroda (datum jaritve), zaporedno jaritev in število rojenih ter število živorojenih kozličev. Rejec takoj po jaritvi poskrbi za označitev novorojenih kozličev z neponovljivo identifikacijsko številko in tako zagotovi sledljivost porekla. Rejec takoj po označitvi novorojenih kozličev oziroma najkasneje v roku 24 ur vse živorojene kozliče v gnezdu tudi stehta in zabeleži rojstno maso vsakega kozliča. Evidentiranje podatkov o plodnosti (število rojenih in število živorojenih kozličev) se zagotovi z izpolnitvijo zootehniškega dokumenta »Podatki o jaritvah« (Priloga A), vključno s stehtano rojstno maso, potekom poroda in stanjem kozliča. Na dokument »Podatki o jaritvah« se zabeležijo tudi ostali podatki potrebni za vodenje porekla, ki so opisani v poglavju 5. Za evidentiranje podatkov o plodnosti in za tehtanje novorojenih kozličev poskrbi rejec.

Podatki za spremljanje kontrole plodnosti, ki se evidentirajo na dokument »Podatki o jaritvah« so:

- identifikacijska številka matere,
- zaporedna jaritev,

- datum jaritve,
- število rojenih kozličev,
- število živorojenih kozličev,
- potek poroda,
- identifikacijska številka očeta,
- identifikacijska številka kozliča,
- spol kozliča (moški, ženski, dvospolnik),
- barva kozliča,
- pasma kozliča,
- rojstna masa kozliča,
- stanje kozliča ob rojstvu (pogin, mrtvorojen, spaček),
- rogatost kozliča,
- materinske lastnosti matere (skrb za kozliča; dobra mati, slaba mati).

Podatki na dokumentu »Podatki o jaritvah« so pogoj za preizkušnjo plodnosti pri posamezni živali v rejskem programu. Zootehniški dokument »Podatki o jaritvah« lahko izpolni (v elektronski ali fizični obliki) rejec sam (B metoda) ali pa to zanj opravi kontrolor (v elektronski ali fizični obliki) ob prvem obisku, čimprej po jaritvah (C metoda). V primeru izpolnjevanja dokumenta s strani rejca, le tega potrdi rejec, v primeru izpolnjevanja dokumenta s strani kontrolorja, le tega s podpisom potrdita rejec in kontrolor. V primeru elektronskega poslovanja vnos izvede rejec ali to zanj stori kontrolor, v primeru dokumentov v fizični obliki pa vnos v CPZ Drobница, izvede rejec ali kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Na podlagi zbranih podatkov v okviru preizkušnje plodnosti se naredi analiza lastnosti plodnosti za vse koze, ki so bile v koledarskem letu vključene v preizkušnjo plodnosti. Rezultate analize plodnosti prejmejo vsi rejci enkrat letno za vsako posamezno kozo, ki je bila vključena v rejski program. Izpis analize plodnosti zajema rezultate o zadnji jaritvi vsake koze v koledarskem letu in prirejo posamezne koze. Analizo podatkov o plodnosti izvede zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Rezultati analize plodnosti so rejcem za lasten trop razvidni tudi preko dostopa v CPZ Drobница.

V letu 2024 bo narejena raziskovalna naloga za razvoj statističnih modelov za napovedovanje plemenske vrednosti za velikost gnezda in dnevni prirast kozličev v pogojih reje. Predvidevamo, da bomo genetsko vrednotenje teh dveh lastnosti implementirali v prihodnjih dveh letih. Rejski program bo takrat dopolnjen s priložo z opisom statističnih modelov za ocenjevanje plemenske vrednosti za velikost gnezda in dnevni prirast kozličev v pogojih reje.

7.2 BIOLOŠKI TEST V POGOJIH REJE

Biološki test v pogojih reje se izvaja po metodi B (rejec sam) ali metodi C (rejec in kontrolor).

Biološki test se izvaja hkrati s preizkušnjo plodnosti, prav tako se podatki o biološkem testu evidentirajo na skupnem zootehniškem dokumentu »Podatki o jaritvah« ([Priloga A](#)). Ta dokument uporabljamo tako za vodenje podatkov o plodnosti, kot tudi za vodenje podatkov o

biološkem testu, hkrati pa je ta dokument tudi predpogoj za zagotavljanje porekla novorojenih živali. Na ta način se izognemo nepotrebnemu prepisovanju podatkov.

Rejec zabeleži naslednje podatke o biološkem testu takoj po rojstvu oziroma najkasneje 24 ur po rojstvu:

- identifikacijska številka matere,
- potek poroda,
- spol kozliča,
- usoda kozliča ob rojstvu (pogin, mrtvorojen), kamor se zabeleži tudi morebitne:
- genetske napake in posebnosti kozliča (spaček in drugo).

Osnovni cilj izvajanja biološkega testa je preprečevanje širjenja genetskih napak oz. nezaželenih lastnosti zunanosti v populaciji kozličev za naslednje generacije. Pri biološkem testu se posveča posebna pozornost morebitnim prirojenim napakam in nezaželenim lastnostim zunanosti. Vključeno mora biti čim večje število živali, saj se prirojene napake, katerih nosilci so recesivni geni z zelo majhno frekvenco, običajno redko pojavljajo v populaciji. Kozliči, vključeni v biološki test, so potomci mater, ki so vpisane v rodovniško knjigo.

Potek poroda je podatek, ki ga lahko oceni le rejec živali. Rejec živali je prvi in največkrat edini prisoten pri porodu. V primeru, ko je porod enostaven in ni potrebne pomoči, rejec označi potek poroda, kot lahek ali normalen. V primeru, ko je pri porodu potrebna pomoč rejca ali veterinarja, se potek poroda označi kot težek. Pri tem moramo ločiti med težkimi porodi s poginom kozliča in drugimi stopnjami težavnosti porodov. Za potek jaritve uporabljamo naslednji šifrant oziroma stopnje težavnosti jaritve:

- 1 – lahka,
- 2 – normalna,
- 3 – težka, potrebna pomoč,
- 4 – težka s poginom mladiča (do 24 ur po porodu),
- 5 – abortus v zgodnjem obdobju brejosti,
- 6 – abortus v zadnjem obdobju brejosti.

Za spol kozliča se zabeleži spol na podlagi šifranta:

- 1 – moški spol,
- 2 – ženski spol,
- 3 – dvospolnik.

V rubriko »usoda« kozliča se zabeleži stanje mladičev ob rojstvu na podlagi šifranta:

- 1 – pogin,
- 2 – mrtvorojen

in morebitne prirojene lastnosti ali nezaželene lastnosti zunanosti v populaciji kozličev, kot je 3 – spaček.

Za Društvo podatke o biološkem testu zbira rejec sam (B metoda) ali rejec in kontrolor območnega zavoda KGZS (C metoda). V primeru elektronskega poslovanja, vnos izvede rejec sam ali to zanj stori kontrolor, v primeru dokumentov v fizični obliki pa vnos podatkov v informacijski sistem CPZ Drobница izvede rejec, kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.3 PREIZKUŠNJA (KONTROLA) RASTNOSTI KOZLIČEV (POTOMCEV) V POGOJIH REJE

Preizkušnjo ravnosti kozličev v pogojih reje se izvaja po metodi B, kar pomeni, da nalogo opravlja rejec sam.

Ravnost kozličev v pogojih reje spremljamo na podlagi dveh tehtnih telesnih mas kozličev. Prva tehtna telesna masa je rojstna masa. Rejec tehtanje novorojenih kozličev opravi ob rojstvu ali najkasneje 24 ur po porodu in zabeleži rojstno maso živorojenih kozličev. Rojstna masa kozliča se evidentira na zootehniški dokument »Podatki o jãritvah« (Priloga A). Druga tehtna telesna masa je telesna masa do starosti šestih mesecev. Drugo tehtanje kozličev rejec običajno opravi ob odstavitvi, obvezno pa pred starostjo šestih mesecev. Podatek o drugem tehtanju rejec zabeleži na zootehniški dokument »Seznam mladičev v tropu« (Priloga A) oziroma vnese v CPZ Drobница v primeru elektronskega poslovanja. Dokument »Seznam mladičev v tropu« je lahko v fizični ali elektronski obliki. Obrazec »Seznam mladičev v tropu« izpolni, potrdi in vnese rejec sam, lahko pa vnos zanj opravi kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Za namen vodenja podatkov o drugem tehtanju kozličev rejec k pripadajoči identifikacijski številki kozliča zabeleži:

- datum tehtanja,
- telesna masa kozliča.

Pri obeh tehtanjih je pomembno, da rejec tehtanje opravi na enak način. Priporočljivo je, da se za tehtanje znotraj posameznega tehtnega obdobja uporablja tehtnica, ki naj omogoča merjenje z natančnostjo vsaj 0,5 kg (za rojstno maso priporočljiva natančnost 0,1 kg) (ICAR guidelines, Section 21, junij 2021). Rojstna masa je genetsko determinirana in ima velik vpliv na potek poroda, zato je korektno beleženje rojstne mase s tehtanjem zelo pomembno.

Telesna masa ob drugem tehtanju (odstavitvi) nam posredno poda tudi informacije o mlečnosti matere. Telesna masa ob odstavitvi je pomemben podatek tudi za analizo rasti v obdobju po odstavitvi in ima pomembno vlogo pri oceni plemenske vrednosti za lastnosti rasti. Zaželeno je, da je starost ob drugem tehtanju znotraj tropa čimbolj izenačena in ne presega 6 mesecev. Zaželeno je tudi, da je starost ob drugem tehtanju čimbolj izenačena med tropi, ki imajo podobno tehnologijo odstavitve.

Na podlagi zbranih podatkov v okviru preizkušnje ravnosti se izračuna dnevni prirast kozličev od rojstva do datuma drugega tehtanja. Rejec vsako leto prejme rezultate preizkušnje ravnosti

kozličev za svoj trop, kjer so izračunani dnevni prirasti za vsakega posameznega kozliča, povprečen dnevni prirast v tropu in povprečen prirast kozličev v populaciji burske koze v tekočem koledarskem letu. Podatki so rejcem za lasten trop razvidni tudi elektronsko preko dostopa v CPZ Drobница.

Za Društvo podatke o ravnosti kozličev zbira rejec sam. Vnos v informacijski sistem CPZ Drobница v primeru elektronskega poslovanja izvede rejec sam, v primeru dokumentov v fizični obliki pa vnos podatkov izvede rejec sam ali kontrolor ali Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani. Analizo podatkov izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.4 OCENJEVANJE LASTNOSTI ZUNANJOSTI

Lastnosti zunanosti živali so genetsko povezane z gospodarsko pomembnimi proizvodnimi lastnostmi, kot so zmogljivost rasti, mesnatost, dolgoživost, itd., zato ima ocenjevanje lastnosti zunanosti velik pomen.

Ocenjevanje lastnosti zunanosti pri kozlih izvaja imenovana strokovna Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust (Poglavje 9.1 tega rejskega programa). Ocenjevanje lastnosti zunanosti se izvaja pri: mladih kozlih burske pasme v pogojih reje na kmetijskem gospodarstvu, odbranih za naravni pripust.

Ocenjevanje lastnosti zunanosti živali poteka po sistemu linearnega opisovanja in ocenjevanja živali opisanega v [Prilogi B](#) tega rejskega programa. Ocenjuje se posamezne telesne lastnosti, ki so združene v sklope telesnih lastnosti (okvir, oblike, omišičenost in moda). Poleg tega se zabeleži tudi morebitne napake lastnosti zunanosti (na čeljusti, število paseskov, razcepljen skrotum itd.).

Po tem načinu ocenjevanja lastnosti zunanosti se ocenjuje čistopasemske plemenske kozle (kandidate za naravni pripust) v pogojih reje na kmetijskem gospodarstvu.

Skupna ocena lastnosti zunanosti se zabeleži na »*List za ocenjevanje živali*« ([Priloga B](#)). Ocene za vsako posamezno ocenjevano lastnost zunanosti, kot tudi skupna ocena lastnosti zunanosti se vnesejo iz dokumenta »*List za ocenjevanje živali*« v CPZ Drobница.

Skupna ocena lastnosti zunanosti se upošteva kot eden izmed kriterijev za razvrstitev kozla v kakovostni razred.

Za Društvo ocenjevanje lastnosti zunanosti izvedejo predstavniki zunanjih izvajalcev KGZS in Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Za Društvo vnos v CPZ Drobница in analize izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.5 PREIZKUŠNJE V LABORATORIJIH

7.5.1 Genski test – test očetovstva

V okviru rejskega programa opravljamo genotipizacijo za preverjanje pravilnosti zapsanega porekla (rodovnika) živali. Na ta način izvajamo notranjo kontrolo nad pravilnostjo zapisanih podatkov v rodovniku živali na določenem deležu živali v rodovniški knjigi.

Za preverjanje pravilnosti zapsanega porekla (rodovnika) živali se uporabljajo SNP genetski označevalci. Metoda se uporablja za naključno preverjanje porekla živali za potrditev podatkov o poreklu na zootehniških dokumentih. Za preverjanje porekla je v rabi standardni set SNP označevalcev, ki ga v rednih primerjalnih testih preverja ISAG (International Society for Animal Genetics) in omogoča izločitev napačnih prednikov z več kot 99 % verjetnostjo.

Na podlagi rezultatov genotipizacije (paternity test) – testa očetovstva, ki jih prejmemo iz komercialnega laboratorija, se poreklo potrdi ali ovrže. Na podlagi pravih podatkov o poreklu živali se v rodovniško knjigo doda še certifikat o potrditvi porekla s testom očetovstva. Rejca se opozori na pomembnost zagotavljanja pravilnega porekla za živali, ki jih želi vpisati v rodovniško knjigo.

Vse postopke v zvezi s preverjanjem porekla (odvzem biološkega materiala, označevanje vzorcev biološkega materiala, pošiljanje vzorcev v laboratorij, prejem in interpretacijo rezultatov ter vnos podatkov v CPZ Drobница za rejsko društvo izvede Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani.

7.6 METODE ZA GENETSKO VREDNOTENJE

V rejskem programu za bursko kozo je za lastnosti intenzivnost rasti (dnevni prirast kozličev v pogojih reje) in velikost gnezda (število rojenih kozličev) predvidena implementacija genetskega vrednotenja v prihodnjih dveh letih.

Genetsko vrednotenje bo vezano na lastnosti, katerih fenotipske vrednosti se merijo ali ocenjujejo v okviru tega rejskega programa in je za njih zbrano že dovolj veliko število podatkov, ki je potrebno za točnost napovedi. Genetsko vrednotenje bo vključevalo spremljanje porekla, zbiranje podatkov o fenotipu, pripravo podatkov, napovedovanje plemenskih vrednosti za posamezne lastnosti, skladiščenje in presojo ustreznosti statističnih modelov za napovedovanje plemenskih vrednosti ter razvoj in vzdrževanje aplikacij za analize in preglede podatkov.

Za napovedovanje plemenskih vrednosti bomo uporabljali metode, ki so znanstveno sprejemljive v skladu z uveljavljenimi zootehniškimi načeli. Za napovedovanje plemenskih vrednosti se bodo podatki o lastnostih in poreklu pridobivali iz CPZ Drobница, kjer se bodo arhivirali tudi vsi rezultati.

Ocenjevanje genetske vrednosti bo pripravljeno v skladu s pravili iz Priloge III in Poglavja V Uredbe o reji živali. Za ocenjevanje genetske vrednosti plemenskih živali je Rejsko društvo imenovalo zunanega izvajalca Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani (druga priznana organizacija v reji drobnice). Država članica oziroma njen pristojni organ (Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano) je z odločbo št. 33205-63/2023/8 pooblastilo zunanega

izvajalca Biotehniško fakulteto Univerze v Ljubljani za izvajanje naloge ocenjevanja in napovedovanja genetske vrednosti za plemenske ovce in koze. Pri ocenjevanju genetske vrednosti zunanji izvajalec sledi pravilom in standardom Mednarodnega odbora za kontrolo proizvodnosti živali (ICAR).

Ob implementaciji napovedovanja plemenskih vrednosti za lastnosti dnevnega prirasta kozličev in velikosti gnezda bo statistični model za ocenjevanje plemenske vrednosti predstavljen v prilogi temu rejskemu programu, kot dopolnitev odobrenega rejskega programa.

Izračun plemenskih vrednostih za obe lastnosti bodo prejeli vsi rejci, ki so vključeni v ta rejski program, prav tako pa bodo rezultati na voljo rejcem za lastni trop tudi preko vstopa v CPZ Drobница.

8 MERILA IN POSTOPKI ZA VPIS ŽIVALI V RODOVNIŠKO KNJIGO ZA BURSKO KOZO

Rodovniško knjigo za bursko kožo vodi rejsko društvo. Tehnične postopke vodenja za rejsko društvo izvaja zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani znotraj informacijskega sistema Centralne podatkovne zbirke Drobница (CPZ Drobница) v skladu s tem rejskim programom.

Ime rodovniške knjige: **Rodovniška knjiga za bursko kožo**, skrajšano RK BU.

Rodovniška knjiga je razdeljena na **glavni in dodatni del**.

Rejsko društvo mora na zahtevo rejca v primeru, da so izpolnjeni vsi pogoji za vpis v rodovniško knjigo, to žival vpisati v ustrezni del rodovniške knjige po prejemu vse potrebne dokumentacije v čim krajšem možnem času.

Znotraj rodovniške knjige se vodijo tudi premiki živali (sledljivost) iz tropa v trop. V rodovniški knjigi se vodi aktivna populacija (žive živali) kot tudi njihovi predniki (nežive živali). Nežive živali ostanejo del rodovniške knjige, kot neaktivni del populacije, saj so pomemben vir informacij za napovedovanje plemenskih vrednosti.

Vsi rejci drobnice, tako tisti, ki so vključeni v ta rejski program, kot tudi tisti, ki niso vključeni v noben rejski program, morajo sporočiti podatke o izločitvah in premikih svojih živali v Register drobnice na obratu (RDO), ki ga vodi SIRIS znotraj UVHVVR v okviru MKGP.

Podatke o premikih, poginih ali zakolih se za potrebe vodenja ažurne rodovniške knjige pridobijo iz omenjenih podatkovnih zbirk, ki jih vodi pristojno ministrstvo. Premiki živali v rodovniški knjigi morajo biti skladni z uradnimi evidencami, ki jih vodi pristojno ministrstvo. Izločitev živali iz rodovniške knjige je potrebna za ažurno vodenje aktivne velikosti populacije in prikaz trenutnega stanja v populaciji. Velikost populacije je eden od kriterijev določanja stopnje ogroženosti pasme in pomemben kriterij za opredelitev zootehniških ukrepov v populaciji.

8.1 GLAVNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

Glavni del rodovniške knjige za bursko kozo zajema čistopasemske plemenske živali burske pasme, katerih starši in stari starši so vpisani v glavni del te rodovniške knjige.

Osnovni pogoji za vpis čistopasemske živali burske pasme v RK BU:

- identifikacija in registracija živali je v skladu s pravom Unije o zdravju živali - pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali in v skladu s pravili iz tega rejskega programa,
- poreklo živali je vzpostavljeno po pravilih iz poglavja 5 tega rejskega programa,
- žival je potomec staršev in starih staršev, ki so vpisani v glavni del te RK BU,
- v primeru nakupa iz držav članic Unije, če žival ali njegov zarodni material spremlja zootehniško spričevalo, izdano v skladu z Uredbo (EU) 2016-1012, ki izkazuje, da je žival ali darovalka zarodnega materiala vpisana v glavni del rodovniške knjige, ki jo vodi rejsko društvo v tej državi članici.

V glavni del rodovniške knjige za bursko kozo se lahko vpišejo čistopasemske plemenske živali burske pasme, ki so vstopile v Unijo (iz tretjih držav), in potomce, ki izvirajo iz zarodnega materiala, ki so vstopili v Unijo, kadar:

- ta plemenska žival ali darovalka tega zarodnega materiala vpisana v rodovniško knjigo, ki jo vodi rejski organ v tretji državi odpreme (ta rejski organ mora biti vključen na seznam rejskih organov, vzpostavljen v skladu s členom 34 Uredbe (EU) 2016/1012,
- ta plemenska žival ali darovalka tega zarodnega materiala ustreza značilnostim pasme iz tega rejskega programa,
- to plemensko žival ali njegov zarodni material iz tretjih držav, ki vstopijo v Unijo spremlja zootehniško spričevalo, ki ga izda rejski organ iz seznama iz člena 34, ki vodi rodovniško knjigo v tej tretji državi, ali uradna služba tretje države, iz katere je bila žival odpremljena.

Zarodni material lahko spremlja zootehniško spričevalo, ki ga na podlagi informacij rejskega društva ali rejskega podjetja izda osemenjevalno središče za pridobivanje ali skladiščenje semena ali skupina za odvzem in pridobivanje zarodkov, odobreni za trgovino s tem zarodnim materialom znotraj Unije v skladu s pravom Unije o zdravju živali.

Zootehniško spričevalo lahko odstopa od vzorčnega obrazca spričevala iz Uredbe, vendar mora biti vsa vsebina iz poglavja I dela 2 Priloge V ali poglavja I dela 3 Priloge V (vsa vsebina iz vzorčnega obrazca) navedena na drugih dokumentih, ki spremljajo to plemensko žival in jih je izdalo rejsko društvo ali rejsko podjetje v tej državi.

V primeru zarodnega materiala:

- informacije glede darovalcev tega zarodnega materiala so navedene v drugih dokumentih ali kopijah izvirnega zootehniškega spričevala, priloženega temu zarodnemu materialu, ali jih pred ali po odpremi tega zarodnega materiala na zahtevo da na voljo rejsko društvo ali rejsko podjetje ali drugi nosilci dejavnosti iz odstavka 1 člena 31 Uredbe (EU) 2016/1012,

- informacije o semenu, jajčnih celicah ali zarodkih so navedene v drugih dokumentih, ki spremljajo to seme, jajčne celice ali zarodke, in jih izda rejsko društvo ali rejsko podjetje ali drugi nosilci dejavnosti iz odstavka 1 člena 31 Uredbe (EU) 2016/1012.

V primeru odstopanja od oblike in vsebine zootehniškega spričevala, mora rejski organ, ki izvaja rejski program, ali drug nosilec dejavnosti iz odstavka 1 člena 31 Uredbe (EU) 2016/1012 zagotoviti izčrpen seznam teh dokumentov, z izjavo zajamči, da so informacije iz ustreznih delov in poglavij Priloge V navedene v teh dokumentih in potrdi vsebino teh dokumentov.

Na podlagi ustrezne priložene dokumentacije, ki spremlja plemensko žival ali njen zarodni material v prometu ter ustreznih zagotovil rejskega organa, na zahtevo rejca, rejsko društvo vpiše čistopasemsko plemensko žival v glavni del te rodovniške knjige v najkrajšem možnem času.

8.2 DODATNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

V dodatni del rodovniške knjige se vpišejo plemenske živali, ki ne izpolnjujejo pogojev za vpis v glavni del te rodovniške knjige.

Osnovni pogoji za vpis živali v dodatni del te rodovniške knjige za bursko kozo:

- identifikacija in registracija živali je v skladu s pravom Unije o zdravju živali – pravila o identifikaciji in registraciji domačih živali in v skladu s pravili iz tega rejskega programa,
- lastnosti zunanosti živali morajo ustrezati lastnostim pasme iz poglavja 3 tega rejskega programa.

8.3 UVRSTITEV POTOMCEV ŽIVALI, VPISANIH V DODATNI DEL, V GLAVNI DEL RODOVNIŠKE KNJIGE

Uvrstitev potomcev živali, vpisane v dodatni del rodovniške knjige v glavni del rodovniške knjige določa točka 1 Poglavja III, Priloge II Dela 1 Uredbe (EU) 2016/1012:

- V glavni del te rodovniške knjige se lahko vpiše prva generacija potomcev ženske živali vpisane v dodatni del te rodovniške knjige, če:
- ima ta ženska žival mati in staro mati po materini strani vpisani v dodatni del te rodovniške knjige in
- ima ta ženska žival očeta in oba stara očeta vpisana v glavni del te rodovniške knjige.

9 RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH MOŠKIH PLEMENSKIH ŽIVALI

Razvrščanje čistopasemskih moških živali burske pasme v kakovostne razrede se izvaja na kmetijskih gospodarstvih v pogojih reje.

9.1 RAZVRŠČANJE ČISTOPASEMSKIH PLEMENSKIH KOZLOV NA KMETIJSKEM GOSPODARSTVU

Čistopasemske plemenske kozle na kmetijskih gospodarstvih razvrsti dvočlanska Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust.

Komisijo za odbiro plemenjakov za naravni pripust na kmetijskem gospodarstvu sestavljata:
 - selekcionist za drobnico območnega Kmetijsko gozdarskega zavoda KGZS in
 - strokovni vodja rejskega programa ali njegov namestnik imenovan pri zunanjem izvajalcu Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani.

Na kmetijskem gospodarstvu se čistopasemske plemenske kozle razvrsti v kakovostne razrede (1A, 1B, 2A, 2B, 3A in 3B) od najboljšega do najslabšega na podlagi naslednjih znanih podatkov:

- dnevni prirast v obdobju od rojstva do drugega tehtanja,
- skupna ocena lastnosti zunanosti.

Preglednica 2: Razvrščanje plemenskih kozlov burske pasme v kakovostne razrede ob odbiri na kmetijskem gospodarstvu

Kakovostni razred	*Dnevni prirast od rojstva do drugega tehtanja, g/dan	Skupna ocena lastnosti zunanosti
1A	min 180	min 8
1B	min 160	min 7
2A	min 150	min 7
2B	/	min 6
3A	/	min 5
3B	/	< 5

*Če dnevni prirast od rojstva do drugega tehtanja ni poznan, se lastnost hitrosti rasti ocenjevane živali upošteva glede na starost živali in telesno maso na dan ocenjevanja

V primeru razvrščanja čistopasemskih plemenskih kozlov burske pasme iz prometa iz drugih držav članic ali v primeru vstopa v Unijo iz tretjih držav članic, Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust plemenskega kozla razvrsti v kakovostne razrede na podlagi izračunov genetske vrednosti (plemenske vrednosti), ki so razvidni iz spremljajoče dokumentacije in na podlagi ocenjevanja lastnosti zunanosti (Preglednica 2).

9.2 ČISTOPASEMSKI PLEMENSKI KOZLI PRIPOROČENI ZA NARAVNI PRIPUST

Priporočeni čistopasemski plemenski kozli za naravni pripust so kozli, ki so razvrščeni v kakovostne razrede 1A, 1B, 2A, 2B in 3A na podlagi razvrščanja na kmetijskem gospodarstvu na način opisan v poglavju 9.1 tega rejskega programa.

Čistopasemski plemenski kozli razvrščeni v kakovostni razred 3B se ne priporočajo za naravni pripust.

Veljavnost statusa kakovostnega razreda kozlov za naravni pripust ni časovno omejena.

Za Društvo čistopasemske plemenske kozle za naravni pripust priporoči Komisija za odbiro plemenjakov za naravni pripust v sestavi, kot je navedeno v poglavju 9.1.

10 IZDAJANJE ZOOTEHNIŠKIH SPRIČEVAL

Rejsko društvo, ki vodi rodovniško knjigo, na zahtevo rejca izdaja zootehniška spričevala za čistopasemske živali, ki so vpisane v glavni del te rodovniške knjige. Tisk zootehniškega spričevala izvede zunanji izvajalec Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, pri čemer se uporabljata predpisan obrazec in vsebina, usklajena z Uredbo (EU) 2016/1012. Podpisnik zootehniških spričeval pri zunanjem izvajalcu Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani je s strani Rejskega društva pooblaščen oseba (Priloga 7). Pogoje za promet s plemenskimi živalmi in njihovim zarodnim materialom določa Uredba (EU) 2017/717. Rejsko društvo izda ustrezno zootehniško spričevalo za potrebe prometa plemenskih živali in njihovega zarodnega materiala.

Na zahtevo rejca rejsko društvo izdaja zootehniška spričevala za čistopasemske plemenske živali če:

- rejec sodeluje v rejskem programu,
- če je žival vpisana v glavni del rodovniške knjige za bursko kožo.

Vsebina zootehniškega spričevala je v skladu z Uredbo (EU) 2016/1012. Primer zootehniškega spričevala je naveden v [Prilogi G](#).

11 ZUNANJI IZVAJALCI

V tem poglavju so navedene informacije o sodelujočih zunanjih izvajalcih in njihovih kontaktnih podatkih ter kontaktnih osebah.

Zunanji izvajalci, ki za Društvo izvajajo posamezne naloge tega rejskega programa so:

- Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za zootehniko, Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana, Druga priznana organizacija v reji drobnice; angela.cividini@bf.uni-lj.si, mojca.simcic@bf.uni-lj.si

Informacije o dejavnostih:

- *Strokovno vodenje*
- *Vzdrževanje in nadgradnja rodovniške knjige*
- *Vodenje informacijskega sistema – CPZ Drobnica – vnos podatkov ter podeljevanje pravic uporabnikom*
- *Objava podatkov*
- *Odbira in sprejem plemenskih živali v rodovniško knjigo*
- *Izdajanje zootehniških spričeval*
- *Napovedovanje genetskih vrednosti*
- *Ocena in odbira plemenjakov*
- *Ocenjevanje lastnosti zunanosti*
- *Genski testi*
- *Preprečevanje parjenja v sorodstvu, načrt parjenja*
- *Ohranjanje genetske variabilnosti*
- *Program rabe plemenskih živali*
- *Mednarodno sodelovanje – ICAR*

- Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije (KGZS), Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana, daniло.potokar@kgzs.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Ljubljana, Gospodinjska ulica 6, 1000 Ljubljana, matjaz.hrivar@lj.kgzs.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Kranj, Cesta Iva Slavca 1, 4000 Kranj, igor.stanonik@kr.kgzs.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Celje, Trnoveljska cesta 1, 3000 Celje, dominik.pecovnik@ce.kgzs.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Murska Sobota, Ulica Štefana Kovača 40, 9000 Murska Sobota, ales.horvat@kgzs-ms.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Novo mesto, Šmihelska 14, 8000 Novo mesto, andrej.kastelic@kgzs-zavodnm.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Nova Gorica, Pri hrastu 18, 5000 Nova Gorica, pavla.plesnicar@go.kgzs.si
- Kmetijsko gozdarski zavod (KGZ) Ptuj, Ormoška 28, 2250 Ptuj, dani.skaza@kgz-ptuj.si

Informacije o dejavnostih KGZS in KGZ-jev:

- *Preverjanje porekla*
- *Biološki test*
- *Spremljanje reprodukcijskih lastnosti*
- *Lastna preizkušnja v pogojih reje (kontrola rastnosti)*
- *Odbira plemenic*
- *Ocena in odbira plemenjakov*
- *Ocenjevanje lastnosti zunanosti*
- *Spremljanje premikov živali*

Zveza društev rejcev drobnice Slovenije ugotavlja, da vsi zunanji izvajalci izpolnjujejo vse potrebne zahteve za izvajanje dejavnosti v tem rejskem programu.

Zveza društev rejcev drobnice Slovenije ugotavlja, da med zunanjimi izvajalci in gospodarskimi dejavnostmi rejcev, ki sodelujejo v rejskem programu, ni navzkrižja interesov.

VIRI:

ICAR Guidelines. 2021. The global standard for livestock data, Section 21, Version June 2021. <https://www.icar.org/index.php/icar-recording-guidelines/> (12.9.2024)

Izvedbena uredba (EU) 2017/717 Komisije (EU) z dne 10. aprila 2017 o določitvi pravil za uporabo Uredbe (EU) 2016/1012 Evropskega parlamenta in Sveta v zvezi z vzorčnimi obrazci zootehniških spričeval za plemenske živali in njihov zarodni material. Ur. list RS 109, 9-63 str.

Uredba (EU) 2016/1012 Evropskega parlamenta in sveta z dne 8. junija 2016 o zootehniških in genealoških pogojih za rejo, trgovino s čistopasemskimi plemenskimi živalmi, hibridnimi plemenskimi prašiči in njihovim zarodnim materialom ter za njihov vstop v Unijo ter o spremembi Uredbe (EU) št. 652/2014, direktiv Sveta 89/608/EGS in 90/425/EGS ter razveljavitvi določenih aktov na področju reje živali. Ur. list RS 171, 66-143 str.

Savšek R. 2024. Poročilo o opravljenem delu znotraj STRP na področju reje drobnice v letu 2023. Poročilo za Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.